

CONSTRUCCIÓ DE SÍMBOLS I SIGNES CULTURALS A LA INFANTESA 50023

FITXA DE L'ASSIGNATURA

I. IDENTIFICACIÓ

Nom de l'assignatura: “Construcció de símbols i signes culturals en la infància”

Titulació: Logopèdia.

Tipus d'assignatura: Troncal () Obligatòria () Optativa (X)

Crèdits ECTS¹: 6

II. OBJECTIUS FORMATIUS DE L'ASSIGNATURA

Al finalitzar l'assignatura l'alumne serà capaç de:

- A- Conèixer el caire evolutiu i constructiu d'alguns sistemes de símbols i signes de la nostra cultura per part de l'individu. Mecanismes psicològics d'elaboració i d'interpretació d'aquests sistemes simbòlics per part de la població infantil i adulta.
- B- Conèixer aspectes de les representacions mentals expressades a través de diferents sistemes de simbolització: temes d'ordre cognitiu, socio-afectiu i de gènere.
- C- Aplicar els coneixements anteriorment esmentats com a instrument d'anàlisi psicopedagògica de les conductes de simbolització, tant en l'evolució normal com també en el cas de possibles anomalies o retards de tipus representacional, que poden tenir conseqüències en el desenvolupament del joc, de la comprensió d'imatges i contes, del llenguatge oral, escrit, aritmètic, etc.
- D- Conèixer i dissenyar algun tipus d'enfocaments psicopedagògics i didàctics conseqüents, d'utilitat en tasques de reeducació específica.

III. COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES A DESENVOLUPAR:

- Capacitat d'integrar els coneixements abans esmentats com a base per a la diagnosi i la intervenció.
- Capacitat per relacionar les dades que provenen de les expressions mitjançant alguns sistemes de simbolització (imatge, dibuix, llengua escrita, oral, joc...etc.) amb els corresponents marcs teòrics per tal d'establir una diagnosi i una intervenció adient.
- Capacitat per entrevistar i conèixer les idees i representacions de l'individu que ha de tractar.
- Capacitat per autoavaluar-se, demanar assessorament i buscar la informació i formació necessària.

IV. METODOLOGIES DOCENTS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE

- Les classes s'estructuren a partir de material que aporta la professora.
- S'estimula els estudiants a analitzar el material proposat, a fer-se preguntes sobre aquest.
- S'introdueixen els conceptes teòrics en el moment de l'anàlisi del material. Es fan síntesis parcials i generals d'ordre teòric.

¹ 1 crèdit ECTS= 25 hores (hores de treball a classe + hores de treball autònom)

Pràctiques a classe.

Consisteixen en dos parts: a) estudi i pràctica del que s'anomena entrevista clínica semi-estructurada. b) Interpretacions i produccions de situacions, mitjançant algun dels sistemes de simbolització.

Treball de pràctiques:

Els i les estudiants, organitzats en grups de no més de 4 persones, realitzen un treball de camp: a) es marquen els objectius que desitgen observar i analitzar; b) Dissenyen el material, la metodologia i els procediments per portar-lo a terme c) Porten a terme el treball d'observació a partir del material dissenyat i mitjançant entrevistes individuals d) Analitzen i elaboren els resultats. e) Elaboren un informe final.

La professora porta a terme un seguiment tutoritzat per tal que els propis estudiants dissenyin i portin a terme el seu treball

CONTINGUTS :

A: Representació, simbolització, arbitriietat i convencionalitat en diferents sistemes simbòlics de la nostra cultura. La Semiòtica i La Psicologia.

L'individu: Representació mental i diferents formes de simbolització.

B: Representació i llenguatge natural:

1. L'origen simbòlic de les primeres formes de comunicació i de les primeres paraules i enunciat.
2. La construcció dels significats. Errors i significacions. Representacions implícites.
3. Les metàfores del llenguatge. Representacions implícites.

C: Representació i simbolització amb objectes i accions.

1. El joc simbòlic.
2. El significat dels objectes.

D: Representació i imatge.

1. Interpretació de fotografies, il·lustracions gràfiques, còmics.
2. Producció d'imatges.
3. Interpretació de pel·lícules, televisió. La influència sobre la població espectadora.

E: Representació i expressió gràfica figurativa:

1. Origen històric i cultural de l'expressió gràfica.
2. El dibuix infantil: L'espai, les persones i els objectes. El temps. El moviment.
3. Les representacions socio-afectives i de gènere.
4. El dibuix i el text en la comprensió i en l'expressió de conceptes.

F: Representació i expressió escrita:

1. Origen històric i cultural de l'escriptura. El seu paper transformador en la cultura.
2. L'escriptura infantil: aspectes icònics i arbitraris.
3. La simbolització gràfica de la parla i de les idees: La paraula, la frase, el text.
4. Mecanismes funcionals que intervenen en la construcció del sistema escrit.

G: Representacions gràfiques de conceptes aritmètics:

1. Les primitives notacions aritmètiques.
2. Les escriptures aritmètiques infantils: numeració i operacions.

H: L'activitat simbòlica i representacional de l'individu. Aspectes funcionals. Diferents aproximacions teòriques sobre les representacions, els models mentals i organitzadors.

(L'ordre de presentació dels temes pot variar respecte de l' exposat.)

BIBLIOGRAFIA

Textos que tracten sobre les representacions mentals. Permeten conèixer els mecanismes representacionals mitjançant els quals els subjectes comprenen un fenomen o un tipus de representació simbòlica.

- Belinchon M. Riviere A, Igua J.M. (1992) Psicología del Lenguaje. Investigación y teoría. Ed. Trotta.
- Johnson Laird, P.M. (1988) La representación mental del significado. A: "Revista Internacional de Ciencias Sociales. Unesco. 115; 49-65.
- Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998.
- Moreno Marimón M. De las estructuras a los modelos organizadores. A: "Cuadernos de Pedagogía" Nº 244 / Febrero
- Perner "Comprender la mente representacional". Barcelona. Paidós 1994.

Textos que tracten sobre els sistemes de simbolització: els símbols i els signes.

- Eco U. "Signo" Labor . 1988.
- Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987.
- Leal A. i Sastre G.: Una aproximació piagetiana al sorgiment del símbol. "Revista catalana de Psicoanàlisi", Vol IX. Núm, 1-2. 1992.

D'altres:

- Eco U. Tratado de Semiótica General. Ed. Lumen. 1977.
- Ullmann S. Semántica. Introducción a la ciencia del significado. Ed. Aguilar. 1980

Tractat sobre joc simbòlic i exposició de treballs experimentals que permeten entendre els aspectes representacionals que són a la base del joc simbòlic:

- Elkonin D. B.: "Psicología del Juego". Aprendizaje, Visor. Madrid 1980
- Piaget J. La formación del símbolo en el niño.

Textos que permeten conèixer i interpretar els mecanismes representacionals d'elaboració del dibuix infantil, i valorar la seva evolució.

- Bombi A.S. y Pinto G. (1993) "Los colores de la amistad". Madrid. Visor.
- Eisner E. W. El arte y la creación de la mente. El papel de las artes visuales en la transformación de la conciencia. Paidós. 2004.
- Fortuny J. El dibujo como expresión del pensamiento. A: M. Moreno.(Coord.) "Ciencia Aprendizaje y Comunicación". Ed. Laia. Barcelona 1988.
- Gardner H. Educación artística y desarrollo humano. Paidós. 1994.
- Leal A. (1998) Lenguajes para sentir y pensar. A. "Cuadernos de Pedagogía". Nº 271 / Julio Agosto.
- LEAL A. "Simbolización gráfica: medio de expresión e instrumento de pensamiento".
- Rev. Infancia y Aprendizaje. 2006. Vol 29 (2) pp. 203-218.
- Widlöcher D. : "Los dibujos de los niños". Barcelona. Herder 1978.

D'altres:

- Rev: Bulletin de Psychologie: La communication par images. 386 XLI 1987-1988. 13-16
- Rev. Communications: Apprendre des médias. N° 33. 1981.

Textos que aborden els codis de la imatge, útils per entendre les interpretacions que la població infantil porta a terme sobre diversos tipus d'imatge:

- Aumont J. y Marie M. Análisis del film. Paidós. 1993.
- Berger J. y Mohr. Otra manera de contar. Ed. Mestizo. 1998.
- Borrego C. (1997) Narraciones televisivas y modelos ideológicos de socialización. A: Cultura y Educación 5, 45-68.
- Dubios Ph. El acto fotográfico. De la representación a la recepción. 1994Paidós.
- García Galera. Mª C. Televisión, violencia e infancia. Gedisa. 2002.
- Greenfield M. P. "El niño y los medios de comunicación" Ed. Morata. Madrid. 1985
- Gubern R. "El lenguaje de los comics" Rd. Península. 1982.
- Leal A. (2002) Narraciones audiovisuales y representaciones infantiles: los roles masculino y femenino. A "Cultura y Educación" 14 (3) , 313-326.
- Leal A. (2003) Mirar y pensar desde la cultura de género. A: "Anuari de Psicologia" vol 34. 279-290.
- Leal A.: (2005) "Comprender las imágenes: crítica y psicopedagogía". Rev. Aula de Innovación Educativa. N° 145.. Pp. 66-69 .
- Torres E. y Conde E. (1994) Medios audiovisuales y desarrollo social. A: Mª José Rodrigo (ed.) "Contexto y Desarrollo Social". Ed. Síntesis. Madrid.
- Zunzunegui S. (1989) "Pensar la imagen". Cátedra. UPV Madrid.

Textos que tracten sobre els mecanismes de producció de sistemes gràfics de simbolització, bàsics pels aprenentatges escolars.

- Garton A. Y Pratt C. (1991) "Aprendizaje y proceso de alfabetización" Paidós.
- Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987.
- Olson D. El mundo sobre el papel. El impacto de la escritura en la estructura del conocimiento. Gedisa. 1998.
- Sastre G.: Las escrituras aritméticas. A: "Enciclopedia Práctica de Pedagogía". Ed. Planeta. Vol II. Barcelona 1988.
- Sellarés R. Bassedas M.: La construcción de sistemas numéricos en la historia y en los niños. A: "La Pedagogía Operatoria" (M.Moreno, coord.) Barcelona. Laia 1989.

-

Textos que tracten el llenguatge des d'una perspectiva de la construcció dels significats per part del subjecte. Tanmateix són d'utilitat per treballar els aspectes representacionals implicats en el llenguatge.

- Lakoff G. and Johnson M. "Metáforas de la vida cotidiana". Madrid Cátedra. 1986
- Leal, A.(1974) Lenguaje, Acción y Conocimiento en diferentes medios socio culturales. A: "Anuari de Psicologia" 2; 49-85.
- Oleron "El niño y la adquisición del lenguaje". Morata 1985.
- Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998.
- Worf B.L. Lenguaje, pensamiento y realidad. Barral Editores. 1971.

Mecanismes d'avaluació dels i les estudiants:

- Realització d'un treball de pràctiques, de camp.
- Examen.
- Participació a classe de teoria i de pràctiques presencials.
- El 50% de la nota correspon a l'examen. L'altra 50% correspon al treball de pràctiques. Per tal de fer mitjana entre ambdós exercicis, cal aprovar tots dos.

PLANTILLA DE L'ASSIGNATURA

Temes o blocs temàtics	Competències que es desenvoluparan (del Perfil de Competències de la Titulació)	Metodologies docents d'ensenyament-aprenentatge (incloure activitats presencials i no presencials)	Indicadors de les competències que demostrin el seu assoliment.	Procediments d'avaluació i ponderació		Estimació d'hores dedicades a l'assignatura	
				Proced.	Pond.	Professor ²	Alumne ³
A: Representació, simbolització, arbitrarietat i convencionalitat en diferents sistemes simbòlics de la nostra cultura. La Semiótica i La Psicologia. L'individu: Representació mental i diferents formes de simbolització. B: Representació i llenguatge natural: C: Representació i simbolització amb objectes i accions. D: Representació i imatge. E: Representació i expressió gràfica figurativa: F: Representació i expressió escrita: G: Representacions gràfiques de conceptes aritmètics: H: L'activitat simbòlica i representacional de l'individu. Aspectes funcionals. Diferents aproximacions teòriques sobre les representacions, els models mentals i organitzadors.	- Capacitat d'integrar els coneixements abans esmentats com a base per a la diagnosi i la intervenció. - Capacitat per relacionar les dades que provenen de les expressions mitjançant alguns sistemes de simbolització (imatge, dibuix, llengua escrita, oral, joc...etc.) amb els corresponents marcs teòrics per tal d'establir una diagnosi i una intervenció adient. - Capacitat per entrevistar i conèixer les idees i representacions de l'individu que ha de tractar. - Capacitat per autoavaluar-se, demanar assessorament i buscar la informació i formació necessària.	Les classes s'estructuren a partir de material que aporta la professora. S'estimula els estudiants a analitzar el material proposat, a fer-se preguntes sobre aquest. S'introdueixen els conceptes teòrics en el moment de l'anàlisi del material. Es fan síntesis parcials i generals d'ordre teòric. Pràctiques a classe. Consisteixen en dos parts: a) estudi i pràctica del que s'anomena entrevista clínica semi-estructurada. b) Interpretacions i produccions de situacions, mitjançant algun dels sistemes de simbolització. Treball de pràctiques: Els i les estudiants, organitzats en grups de no més de 4 persones, realitzen un treball de camp: a) es marquen els objectius que desitgen observar i analitzar; b) Dissenyen el material, la metodologia i els procediments per portar-lo a terme c) Porten a terme el treball d'observació a partir del material dissenyat i mitjançant entrevistes individuals d) Analitzen i elaboren els resultats. e) Elaboren un informe final. La professora porta a terme un seguiment tutoritzat per tal que els propis estudiants dissenyin i portin a terme el seu treball	- Realització d'un treball de pràctiques, de camp. - Examen. - Participació a classe de teoria i de pràctiques presencials. - El 50% de la nota correspon a l'examen. L'altra 50% correspon al treball de pràctiques. Per tal de fer mitjana entre ambdós exercicis, cal aprovar tots dos.		50% examen i 50% treball pràctiques	60 + 20= 80	45+15= 60

² **Hores professors:** Inclou hores presencials a l'aula, preparació de materials, tutories i avaluació dels estudiants.

³ **Hores estudiants:** Inclou hores presencials a l'aula , tutories, treball autònom.

